

11. Kaupunginkirjasto¹⁾

Toiminnan kehitys. Kirjastosta lainattiin v. 1973 yhteensä 4 854 670 teosta vastaten 9.4 kirjaa asukasta kohden. Lisäys edellisen vuoden lainaukseen (4 614 856) oli yli 230 000 eli 5%. Kasvu vastaa viimeisen kymmenvuotiskauden keskiarvoa. Sitä on pidettävä varsin huomattavana siinä mielessä, ettei toimintapisteiden määrä kertomusvuoden aikana lainkaan kasvanut eikä uusia, käyttöä lisääviä huonetiloja valmistunut.

Verrattuna muiden maamme kaupunginkirjastojen asukaskohtaisiin lainauslukuihin Helsingin kaupunginkirjasto on kuitenkin jatkuvasti keskiarvon (10.7 lainaa/asukas) alapuolella.

Verrattaessa kaupunginkirjaston lainausta muiden Pohjoismaiden pääkaupunkien kirjastojen toimintaan voidaan havaita, että asukaskohtainen lainaus on Kööpenhaminan kaupunginkirjastossa korkein eli liki 10 teosta kaupunkilaista kohden. Tulos lienee ensi sijassa seurausta erittäin huomattavasta kirjallisuusmäärärahan korotuksesta ja sen mahdollistamasta laajapohjaisesta hankintapolitiikasta. Tähän sijoitetut asukaskohtaiset varat Kööpenhaminassa ovat Helsinkiin verrattuna runsaasti kaksinkertaiset, kun sen sijaan Helsingissä määrärahojen niukkuus ratkaisevasti rajoittaa riittävän kirjamäärän hankintaa ja siten myös vaikuttaa lainausten määrään. Määrärahat ovat myös Tukholman kaupunginkirjaston kohdalla olleet tšekäläistä

tasoa korkeammat, mutta lainaus ei silti ole yltänyt aivan yhtä suuriin lukuihin. Muihin pääkaupunkeihin verrattuna Oslon kaupunginkirjaston lainausluvut ovat pysytelleet varsin vaatimattomina.

Täysin kansainvälisellä tasolla voidaan viitata niihin lukuihin, jotka INTAMEL, suurkaupunkien kirjastojen keskeinen yhteistyöjärjestö, on kerännyt. Tilastonsa esittäneiden 48 kirjastolaitoksen vertailutaulukossa Helsingin kaupunginkirjasto sijoittuu lainauksen osalta viidenneksi Liverpoolin (19.4 lainaa/asukas), Glasgowlin, Sheffieldin ja Göteborgin kaupunginkirjastojen jälkeen. Laskentatavat ja olosuhteet eivät luonnollisestikaan ole joka suhteessa verrannolliset.

Rakennussuunnitelmat. Kertomusvuoden aikana ei uusien huonetilojen suhteen tapahtunut varsinaista edistystä ja rakennusohjelmien käynnistämiseksi koettiin raskaita pettymyksiä. Vuoden aikana oli tarkoitus aloittaa sekä Kontulan että Laajasalon sivukirjastotilojen rakennustyöt. Molemmat hankkeet toteutetaan yhdessä nuorisotoimiston kanssa. Louhinta- ja maansiirtotyöt oli ajotettu syksyyn, mutta ne jouduttiin olosuhteiden pakosta lykkäämään seuraavaan vuoteen. Syynä Kontulan kirjasto- ja nuorisotalon osalta oli investointiveron aiheuttama tulkinnallinen tilanne. Uudenmaan läänin verotarkastajan tekemä nuorisotilojen verotomuutta koskeva valitus aiheutti kohtalok-

¹⁾ Kertomukseen kuuluvat tilastotaulukot, joita ei ole otettu tähän teokseen, on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa ja kaupunginkirjaston toimintakertomuksen eripainoksessa.

kaan viivytyksen, joka yhdessä rakennuskustannusten jyrkän nousun kanssa vei pohjan rakentajan alkuperäisiltä laskelmilta ja sopimuksilta. Laajasalon kirjasto- ja nuorisotalon töiden aloittamisen esteenä oli työvoimatilanne, joka siirsi uuden rakennuskohteen käynnistysajankohdan vuodelle eteenpäin.

Kirjaston kannalta rakennussuunnitelmien juuttuminen oli luonnollisesti omiaan kärjistämään itäisten kaupunginosien kirjastopalvelun puutteellisuuksia. Yksinomaan Kontula-Vesalan alueen huoltaminen sitoi neljänneksen kirjastoauto toiminnan suppeista resursseista. Kertomusvuoden aikana kaupunginosan neljässä pysäköintipisteessä lainattiin yhteensä 138 597 kirjaa. Muut kirjastoautojen vilkkaimmat lainauspisteet olivat seuraavat:

	lainoja
Myllypuro (kolme pysäkkiä)	88 271
Jakomäki	40 223
Pohjois-Haaga	38 117
Laajasalo	33 255
Mellunmäki	30 935
Pajamäki	28 702
Puotila	24 370
Ruskeasuo	20 165
Siltämäki	19 586
Munkkivuori	17 227
Santahamina	15 446

Kirjastoautojen kokonaislainaus nousi edelleenkin melkein 600 000 kirjaan eli 200 000 lainaan autoa kohti. Ylikuormitus on näin ollen jatkunut entisenkaltaisena ja toimintaa on voitu ylläpitää vain moninaisin ponnistuksin ja hyvän onnen avulla. Uuden, neljännen kirjastoautojen hankintaan tarpeellisia määrärahoja ei valitettavasti kertomusvuonna sisällytetty kaupunginkirjaston talousarvioon.

Taideteokset. Taiteilija Bruno Tuukkanen restauroi kesän aikana pääkirjaston lastenosastolla olevat Juho Rissasen freskomaa-

laukset. Taideteoksilla »Työstä paluu» ja »Seppiä» on varsin merkittävä sija taiteilijan ja Suomen taiteen kehityksessä.

Henkilökunta. Kertomusvuoden päättyessä oli kaupunginkirjastossa 191 vakinaista ja 51 tilapäistä viranhaltijaa, työsuhteessa olevia kuukausipalkkaisia työntekijöitä oli 12. Tuntipalkkaisten kirjastoamanuenssien ja -apulaisten vuoden aikana suorittama työmäärä oli 169 861 t, vastaten n. 103 kokopäiväisen työntekijän työmäärää.

Kaupunginkirjastoon valittiin uusina viranhaltijoina kolme kirjastoamanuenssia sekä toimistonhoitaja.

Eläkkeelle siirtyi kolme sivukirj.hoitajaa ja toim.apulainen sekä kaksi kirjastoamanuenssia.

Kirjaston palveluksesta erosi os.hoitaja ja kaksi kirjastoamanuenssia.

Kaupunginkirjaston palveluksessa oleville myönnettiin sairauden, tapaturmien ja äitiyslomien vuoksi virkavapautta yhteensä 3 311 päivää.

Kirjastotutkintoa varten vaadittavan esiharjoittelun suoritti seitsemän henkilöä ja kirjastotieteen ja informatiikan cum laude-arvosanaa varten vaadittavan väliharjoittelun kuusi henkilöä. Harjoittelijat tutustuivat kullekin laaditun ohjelman mukaisesti kirjaston eri toimintamuotoihin ja osallistuivat päivän mittaiseen koulutustilaisuuteen, jossa käsiteltiin kaupunginkirjaston historiaa ja organisaatiota, kirjanvalintaa sekä kirjasto toiminnan erityistyömuotoja. Harjoittelun päätyttyä järjestettiin kritiikkitilaisuus. Harjoittelunohjaajana toimi apul.kirj.joht. Sirkka-Liisa Meri.

Henkilöasiainkeskuksen koulutusosaston järjestämälle kunnallishallinnon kurssille osallistui neljä, toimistopäällikön jatkokurssiin kaksi ja tiedottajien kurssille kaksi henkilöä. Lisäksi osallistui ATK-peruskurssille, kirjanpitäjien kurssille, luottamusmiessurssille sekä yleisön palvelukurssille kullekin yksi henkilö.

Kirjastossa työskenteli yksi toimistokou-

11. Kaupunginkirjasto

lun harjoittelija. Työnohjaajana toimi kirjastonhoitaja Elsa Aarnio.

Kirjastonhoitaja Marsha Lessun Michiganin yliopiston kirjastosta työskenteli kaupunginkirjastossa aikana 1.9.—20.12.

Kirjaston sisäinen koulutustoiminta käsitti kertomusvuonna kirjastoapulaisten runkokurssin ja esimiesseminaarin I vaiheen. Runkokurssi (30 t) järjestettiin 7.3.—4.4. yhdessä kirjastoapulaisten valtakunnallista koulutusta suunnittelevan toimikunnan kanssa ja osallistujia oli 20. Luennoissa käsiteltiin mm. yleisten kirjastojen tehtäviä, erityistyömuotoja, lainausjärjestelmiä ja teknisiä välineitä. Esimiesseminaari (30 t) on tarkoitettu kaikille kaupunginkirjaston sivukirjaston- ja osastonhoitajille ja se toteutetaan kolmessa vaiheessa, joista ensimmäinen järjestettiin 3.10.—5.12. ja osallistujia oli 12. Luennoissa käsiteltiin mm. kaupunginkirjaston hallintoa, kirjaston eri toimintapisteen yhteistyötä, työopetusta ja työsuunnittelua.

Sivukirjaston- ja osastonhoitajille järjestettiin kolme kokousta: 7.2. käsiteltiin musiikkiaineiston lainaussuunnitelmia sekä kirjojen poistoja, siirtoja ja varastointia, 6.5. kirjastolautakunnan puh.joht. Maija Savutie-Myrsky kertoi kirjastolautakunnan työskentelystä ja sivukirj.hoit. Soili Erkamo selosti kirjastotyön ongelmia läsnäolleille lautakunnan jäsenille sekä 26.9. arkkit. Pentti Myllymäki selosti monitoimitaloja ja niistä saatuja kokemuksia. Lisäksi käsiteltiin kirjastoalan koulutustilannetta.

Pääkirjastossa ja suurimmissa sivukirjastoissa järjestettiin henkilökuntakokouksia, joista saadut kokemukset olivat myönteiset. Toimintakauden aikana valmisteltiin myös henkilöhallinnon kehittämistoimikunnan perustamista. Henkilökunnalla on ollut edustajansa seuraavissa kirjaston sisäisissä toimikunnissa: kirjanvalintatoimikunta, henkilökuntalehden toimituskunta ja lastenkirjasto-toimikunta. Kertomusvuoden aikana kirjastossa työskenteli lisäksi kaksi muuta työryhmää, joista toinen laati sääntöehdotusta koti-

seutukokoelman kartuttamista, luettelointia ja säilyttämistä varten ja toinen selvitti kirjojen poistoja, siirtoja ja varastointia. Luokitusjärjestelmän hakemiston uutta, korjattua painosta valmistellut työryhmä sai työnsä päätökseen tammikuussa.

Henkilökunnan kevätretkelle Porvoon kaupunginkirjastoon ja Haikon kartanoon 20.5. osallistui 30 kirjaston virkailijaa. Syysretken kohteina 7.10. olivat Espoon pääkirjasto ja Viherlaakson sivukirjasto sekä Hvitträsk, osallistujia oli 43.

Kirjastolautakunnalle järjestettiin kaksi tutustumisretkeä: 11.4. lautakunta tutustui Herttoniemen, Kulosaaren, Porolahden ja Kallion sivukirjastoihin ja kirjastoautotoimintaan, 17.10. olivat kohteina Eteläinen sivukirjasto, Haagan ja Munkkiniemen sivukirjastot sekä Meilahden laitoskirjasto.

Kokoukset ja opintomatkat. Kirj.joht. Sven Hirn osallistui pohjoismaisten pääkaupunkien kirjastonjohtajien kokoukseen 21.—22.5. Helsingissä. Kokouksessa käsiteltiin Oslossa suoritettua rationalisointitutkimusta, kirjastotoimintaa autioituvassa kantakaupungissa ja äänitteiden lainausta. Lisäksi hän osallistui Helsingin, Turun ja Tampereen kirjastonjohtajien kokoukseen 27.—28.4. Tampereella ja suurten kaupunginkirjastojen johtajien kokoukseen Lahdessa 10.—11.5.

Suomen kirjastoseuran ja Suomen Unesco-toimikunnan järjestämään pohjoismaisten kirjastolehtien toimittajien kokoukseen Turussa 30.11.—1.12. osallistuivat kirj.joht. Sven Hirn ja sivukirj.joht. Kaija Salonen.

Pohjoismaiselle lastenkirjastokurssille Sandefjordissa Norjassa 19.—27.1. osallistui sivukirj.joht. Kaija Salonen, Kungälvissä Ruotsissa 7.—13.10. järjestetyille kurssille »Biblioteket kommer» kirj.aman. Sinikka Pyötsiä ja Ruotsin lastenkirjainstituutin 14.—16.6. Tukholmassa järjestämälle kurssille »Barnbokens referensällor» os. hoit. Ulla Lehtonen. Kansainvälisen Kirjastoseurojen Liiton IFLA:n kokoukseen Grenoblessa 27.8.

—1.9. osallistui laitoskirj. joht. Mirjam Groundstroem.

Os.hoit. Benita Kock suoritti kaupungin opintomatka-apurahan turvin opintomatkan Ruotsiin ja Tanskaan 10.—15.9. tutustuen kirjastojen ATK-toimintaan. Kirj.aman. Mirja Sinnemaa työskenteli 1.9.—30.11. Oslolla Deichmanske bibliotekissa osallistuen myös Norjan nuortenkirjaneuvoston järjestämään lastenkirjallisuusseminaariin.

Os.hoit. Martina Aminoff-Remes toimi Suomen Kirjastoseuran 9.—12.5. Helsingissä järjestämän av-kurssin johtajana. Kurssille osallistui kolme kirjaston virkailijaa. Södra Finlands svenska biblioteksforening järjesti 15.—17.6. Töölön sivukirjastossa av-kurssin, jolle osallistui viisi kirjaston virkailijaa. Kursin johtajana toimi os.hoit. Benita Kock.

Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen 14.—18.5. järjestämälle kurssille »Informaatioaineiston kuvaaminen» osallistuivat vanh.kirjastoamanuenssit Elmikaarina Martin ja Helka Väliatalo sekä kirj.aman. Anja Stormbom ja tuntip. kirj.aman. Anja Salemaa. Suomen tieteellisen kirjastoseuran järjestämälle ATK-kirjastosovellutuskurssille 12.—16.11. Otaniemessä osallistui vanh.kirj. aman. Helka Väliatalo.

Valtakunnallisille kirjastopäiville Jyväskylässä 2.—3.6. osallistui 24 viranhaltijaa ja useita tuntipalkkaisia työntekijöitä. Kokouksessa järjestetyssä keskustelussa »Kirjasto työpaikkana — alan tarjoamat mahdollisuudet» toimi puheenjohtajana kirj.aman. Samuli Nuotio ja yleisten kirjastojen amanuenssien edustajana kirj.aman. Leena Linnovaara. Kirjastovirkailijat ry:n kokouksen yhteydessä järjestämään kirjastoapulaisten koulutusta ja kirjaston työnjakoa käsitelleeseen paneelikeskusteluun osallistui vs. apul.kirj.joht. Eila Lindqvist.

Vaasan kesän yhteydessä 14.—17.6. järjestettyyn lastenelokuvaseminaariin osallistui kolme kirjaston virkailijaa ja Oriveden opistossa järjestettyyn lastenkirjallisuusseminaariin 13.—16.7. viisi virkailijaa. Suomen Kir-

jastoseuran järjestämään kunnan virallisjulkaisuja ja kirjaston tiedotustoimintaa käsitelleeseen seminaariin 28.—30.9. Messilässä osallistui kolme kirjaston virkailijaa. Suomen Mielenterveysseuran järjestämään »Psykye ja draama» -seminaariin 1.—3.11. osallistui vanh.kirj.aman. Rauni Franski.

Kirj.apul. Sirkka Kettunen toimi jäsenenä opetusministeriön asettamassa kirjastoapulaisten koulutustoimikunnassa, joka laati mietinnön kirjastoapulaisten valtakunnallisen koulutuksen järjestämisestä.

Harjoittelunohjaajien kokoukseen Tampereella 12.12. osallistui vanh.kirj.aman. Sirkka Elina Svedberg.

Kirjastoapulaisten neuvottelukokoukseen Tampereella 9.9. osallistui viisi kirjastoapulaista. Työväenopistojen järjestämille kirjastoapulaisten kursseille osallistui useita kirjastoapulaisia. Kirjastossa toimivat luottamusmiehet ovat osallistuneet järjestöjensä heille järjestämään koulutukseen.

Kirjaston eri alojen asiantuntijat ovat luennoineet Tampereen yliopiston ja Svenska social- och kommunalhögskolanin kirjastotutkimuksen opiskelijoille sekä useiden kirjastoalan kurssien osanottajille.

Tiedotustoiminta. Henkilökuntalehti »Kirjaston Kuulumisia», jota jaettiin myös pääkaupungin sanomalehdille ja eräille maamme kirjastoille, ilmestyi 10 numerona; tämä vuosikerta oli lehden kymmenes. Yleisölle jaettavaksi painatettiin pääkirjaston ja sivukirjastojen osoitteet ja puhelinnumerot sekä kirjastoautojen lainauspisteet sisältävä karttaesite, jota jaettiin myös kaupungin muille virastoille, pääkaupungin tieteellisille kirjastoille ja kirjastossa vierailleille koululuokille. Pääkirjastossa toimitettiin 14 valikoivaa kirjalueteloa eri aiheista. Helsinki-päivänä 12.6. esiteltiin pääkirjastoa useille kävijäryhmille ja kirjastonjohtaja vastasi yleisön kysymyksiin. Pääkirjaston kokoushuoneessa oli esillä kirjaston Helsinki-kokoelmaa ja Helsinki-aiheista kaunokirjallisuutta esittelevä näyttely. Päivän ohjelmaan kuului lisäksi Helsinki-aihei-

11. Kaupunginkirjasto

nen kirjallinen ilta, jossa oli läsnä 75 henkilöä. Vanhusten viikon näyttelyssä Kasarmintorin näyttelyhallissa 7.—14.10. kirjastolla oli oma osasto. Pääkirjaston I kerroksen aulaan sijoitettuun postilaatikkoon saapuneisiin yleisön toivomuksiin on vastattu kirjeitse tai puhelimitse.

Kunnallinen informaatio. Pääkirjastossa sekä Kallion, Töölön ja Herttoniemen sivukirjastoissa on pidetty yleisön nähtävänä kaupunginvaltuuston asiakirjat, kaupunginhallituksen ehdotukset ja mietinnöt sekä kaupunginvaltuuston päätökset suomen- ja ruotsinkielisinä.

Vierailut ja kirjaston esittelyt. Pääkirjastoa, sivukirjastoja ja kirjastoautoja esiteltiin kertomusvuoden aikana useille koti- ja ulkomaisille vieraille ja vierailijaryhmille. Suurimman mielenkiinnon kohteina olivat edelleen Töölön ja Herttoniemen sivukirjastot. Vierailijaryhmistä mainittakoon Kiinan kansantasa-vallan lääkärivaltuuskunta, neuvostoliittolainen lastenkulttuuriryhmä, 30-henkinen kirjastonhoitajavaluuskunta Leningradista, useita arkkitehtiryhmiä Englannista, Unkarista, Norjasta ja Saksan Liittotasavallasta sekä 23-henkinen ryhmä kunnallismiehiä Saksan Liittotasavallasta. Useiden kotimaisten kuntien uusia kirjastorakennuksia suunnittelevat työryhmät ovat myös tutustuneet kirjastoon. Yksityisistä vierailijoista mainittakoon pohjoismaiset kirjastotoimenjohtajat Erik Allerslev Jensen Tanskasta, Ulf Dittmer Ruotsista, Else Granheim Norjasta ja Kaarina Ranta Suomesta, jotka Helsingissä pidetyn kokouksensa yhteydessä tutustuivat kirjastoon. Lisäksi kirjastossa vieraili lukuisia kirjastonhoitajia, kirjastolautakuntien jäseniä, kirjailijoita, opiskelijoita ja arkkitehteja useista eri maista.

Töölön sivukirjastossa järjestettiin lisäksi n. 30 yhdistykselle ja järjestölle tutustumis-iltoja, joihin osallistui n. 800 henkilöä. Töölön sivukirjastoa on esitelty edelleen myös lehdistössä ja henkilökuntaa on haastateltu radio- ja tv-ohjelmissa. Kallion sivukirjaston

lastenosaston toiminnasta ja nukketheaterista tehty ohjelma esitettiin televisiossa 20.3.

Musiikkikirjastotoiminta. Äänitteitä hankittiin 378 (ed. v. 700) kpl, poistettiin 10 (19) ja vuoden lopussa äänitteiden kokonaismäärä oli Töölössä 4 189 (3 853) ja pääkirjastossa 1 253 (1 213), yhteensä 5 442 (5 066). Levyjen kuuntelijoita oli pääkirjastossa 4 734 (5 311), jotka kuuntelivat 7 314 (8 130) levyä; Töölössä kuuntelijoita oli 44 988 (56 642) ja kuunneltuja levyjä 30 957 (32 637). Yhteensä 49 722 (61 953) henkilöä kuunteli 38 271 (40 767) levyä.

Töölön sivukirjastossa järjestettiin yhdeksän musiikkiaiheista kerhotilaisuutta ja kymmenen konserttia, joissa oli yhteensä 560 kuuntelijaa. Äänilevykonsertteja järjestettiin 43, kuuntelijoita n. 430. Musiikkia kävi kuuntelemassa 55 koululuokkaa, 76 musiikkiterapiaryhmää ja muita ryhmiä 14.

Mikrofilmit. Helsingissä ilmestyneiden sanomalehtien ja vanhimpien maassamme ilmestyneiden lehtien mikrofilmausta jatkettiin. Vuoden lopussa mikrofilmirullien lukumäärä oli 3 256.

Kaukolainaus. Kaukolainapyyntöjä muilta kirjastoilta vastaanotettiin 2 704 (ed. v. 2 268), joista voitiin lähettää 1 479 (1 056), näistä 124 (82) ulkomaille. Muille kirjastoille lähetettiin 82 (100) kaukolainapyyntöä, joista saatiin 72 (89) kirjaa, näistä 5 ulkomailta. Jäljennepalvelusta huolehtivat pääkirjastoon ja Töölöön sijoitetut jäljenneautomaatit.

Lastenkirjastotoiminta. Kirjaston lastenkirjastotoiminta on edelleen vilkastunut henkilökuntapulasta ja toimintaa rajoittavista huoneisto-oloista huolimatta. Kirjaston sisäinen, koordinoivaa toimintaa harjoittava lastenkirjastotoimikunta on merkittävällä tavalla vaikuttanut toiminnan kehittymiseen. Erityisen ilahduttavaa on ollut lastenelokuvaesitysten saama suosio. Helsingin juhlatuokojen aikana järjestetyistä lastenohjelmista toimitti lastenkirjastotoimikunta yleisölle jaetun esitteen. Myös joulunseudun lastenohjelmista laadittiin esite. Eri sivukirjastoista koot-

tujen lasten piirustusten ja kirjoitusten pohjalta toimitti lastenkirjastotoimikunta keväällä lastenlehti Basiliskon.

Kansa- ja oppikoulujen sekä päiväkotien luokille pidetyt kirjastonkäytön opetustunnit sekä satutunnit, nukketeatteriesitykset, filmiesitykset, tapahtumaillat ja tietokilpailut käyivät ilmi liitteenä olevasta taulukosta. Nukketeatteriesityksistä oli 11 Wirzenius-Haajasen nukketeatterin ja kolme Suomen Nukketeatterin, loput oli henkilökunta valmistanut. Herttoniemen nukketeatteri vieraili pääkirjastossa sekä Kallion, Vartiokylän ja Vuosaaren sivukirjastoissa. Kallion nukketeatteri puolestaan hoiti omien esitystensä lisäksi myös laitoskirjaston näytökset.

Kallion sivukirjaston nukketeatterikerho kokoontui 49 kertaa, osallistujia yht. 274. Kerhossa äänitettiin kuusi näytelmää ja esitettiin lasten dramatisoimia näytelmiä 51 kertaa. Lisäksi valmistettiin nukkeja ja kulisseeja. Malmin sivukirjastossa järjestettiin kirjarvostelukilpailu, osallistujia oli 99. Munkkiniemen sivukirjaston kirjoituskilpailuun osallistui 14 lasta. Töölön sivukirjaston nukketeatterikerho kokoontui 15 kertaa ja osallistujia oli 164. Luova teatteri kokoontui 60 kertaa. Lasten lauantaioitoja järjestettiin 28. Töölön musiikinkuuntelutilastoon sisältyvät myös lastenosaston 8 571 kuuntelijaa.

Satutuntilukuihin sisältyvät myös satudiaesitykset. Dioja käytettiin myös koulujen ja päiväkotien luokkakäyntien yhteydessä. Satutunneilla on myös kuunneltu musiikkia, piirretty ja muovailtu.

Laitoskirjastotoiminta. Sairaaloissa ja huoltolaitoksissa jouduttiin kertomusvuoden aikana sulkemaan harvinaisen suuri määrä osastoja hoitohenkilökunnan puutteen vuoksi, mikä vaikutti myös laitoskirjaston lainauslukuihin. Esimerkiksi HYKS:n klinikoilla oli hoitopäiviä 5% vähemmän kuin edellisellä vuonna, vain Psykiatrian klinikka ja Sätehoitoklinikka pystyivät toimimaan täydellä teholla. Viimemainitun alaisuuteen kuuluvan Radiumkodin potilaille alettiin helmikuun

alusta lukien lainata kirjoja Meilahden laitoskirjastosta käsin.

Kirjastopalvelua jatkettiin HYKS:n IV sisätautien klinikan munuaisosastoilla, mutta toiminta lopetettiin kertomusvuoden päättyessä, koska kirjaston alkuperäinen palvelupiste, polio-osasto, muuttui tavalliseksi sisätautiosastoksi ja kirjakokoelma oli tilanpuutteen takia siirrettävä käytävään. Kirjastotoiminta lopetettiin myös Sofianlehdon vastaanottokodissa laitoksen muututtua vajaamielisten lasten hoitolaitokseksi.

Kirjastonhoitajien ja laitosten henkilökunnan välistä yhteistyötä ylläpidettiin ja kehitettiin entiseen tapaan. Kirjaston henkilökunta osallistui laitosten sisäisten toimikuntien työskentelyyn ja koulutustilaisuuksiin sekä selosti laitoskirjastotyötä hoitohenkilökunnalle.

Svenska Barnteaterföreningen järjesti pari kertaa kuukaudessa lukukausien aikana leikitunteja Lastenklinikan psykiatrian osaston lapsille. Kirjastonhoitajat lukivat säännöllisesti satuja lastenosastoilla ja järjestivät lapsille myös musiikkihetkiä.

Nikkilän laitoskirjastossa järjestettiin kahdeksan kirjastokonserttia, kuuntelijoita oli keskim. 24. Kirjallisuuserkerho kokoontui 10 kertaa, osallistujia oli keskim. 9. Lisäksi järjestettiin yhdessä Kirjailijakeskuksen kanssa kirjallinen matinea, jossa oli läsnä 25 henkilöä. Suursuon vanhainkodin kerho kokoontui 6 kertaa ja Myllypuron sairaskodin kerho 11 kertaa. Molemmissa oli pääasiallisesti kirjallisia ohjelmia, musiikkia ja matkaselostuksia. Psykiatrian klinikan kirjallisuuserkerho kokoontui 23 kertaa.

Sokeain kirjastosta saatiin vuoden aikana lainaksi 1 938 äänikirjaa Silmäklinikan potilaille ja muilla klinikoilla hoidettaville näkövammaisille. Vanhainkodeissa hoidettaville näkövammaisille välitettiin 644 äänikirjalainaa, joista 120 ruotsinkielistä äänikirjaa saatiin Tukholmasta Ruotsin sokeain yhdistyksen kirjastosta.

Kerhotoiminta ja yleisötilaisuudet. Pääkir-

11. Kaupunginkirjasto

jaston ranskan kerho Cercle de littérature française kokoontui kaksi kertaa P. Guy Béthunen johdolla ja osanottajia oli yhteensä 14. Herttoniemen sivukirjaston kahteen kirjalliseen iltaan osallistui yhteensä 65 henkilöä. Kallion sivukirjastossa järjestettiin yksi kirjallinen ilta, osanottajia oli 10. Malmin sivukirjaston kirjalliseen iltaan osallistui 37 henkilöä ja se järjestettiin yhdessä Länsi-Uudenmaan kirjoittajien kanssa.

Töölön sivukirjastossa järjestettiin kaksi kirjallista iltaa, lisäksi yhdessä eri järjestöjen ja kustantajien kanssa järjestettiin 20 kirjallisuusiiltaa, osanottajia oli yhteensä 1 320. Töölön sivukirjastossa olivat esillä 28.2.—11.3. Kalevalaisen kuvataidekilpailun työt ja 15.11. vuoden kirjajulistekilpailun työt.

Kirjavarasto. Kirjastoon hankittiin ja lueteloitiin 102 981 uutta kirjaa, joista lahjoja 3 823, ja kokoelmista poistettiin 43 127 teosta. Kirjakokoelma kasvoi vuoden aikana 59 854 kirjalla ja teosten kokonaismäärä oli vuoden lopussa 1 253 396.

Kirjastoon tilattiin tai saatiin vapaakappaleina 877 eri aikakauslehteä yhteensä 3 538 vuosikertaa. Sanomalehtivuosikertojen kokonaismäärä oli 1 192 edustaen 133 lehteä.

Aukioloajat. Kirjaston aukioloajat olivat muuten samat kuin aikaisemmin, paitsi että Oulunkylän, Pitäjänmäen ja Puistolan sivukirjastojen aukioloaikaa lisättiin 1.9. lukien siten, että ne ovat avoinna maanantaista per-

jantaihin klo 9.30—20 ja lauantaisin klo 9.30—15. Kirjastoautot eivät kiertäneet aikana 18.6.—21.7.

Tulot. Kaupunginkirjaston tulot nousivat kertomusvuonna 3 740 138 mk :aan, josta valtionavun osuus oli 3 306 250 mk ja muita tuloja yhteensä 433 888 mk.

Menot. Kertomusvuoden talousarvioon oli kaupunginkirjaston menoja varten merkitty 12 119 962 mk, lisämäärärahoja ja ylitysoikeutta saatiin 647 254 mk, v:lta 1972 siirtyi 134 831 mk, joten käytettävissä oli yhteensä 12 902 047 mk. Tilien mukaiset menot nousivat 12 703 742 mk :aan, v:een 1974 siirtyi 106 593 mk.

Menojen jakautuma oli seuraava: palkkausmenoja 8 264 696 mk (65.1%), kirjallisuus- ja sidontakuluja, lehtitilauksia sekä äänilevyjen ja mikrofilmien hankinta 2 072 626 mk (16.3%), josta pelkästään kirjallisuuden hankintaan käytettiin 1 425 447 mk, huoneisto-, siivous- ja kalustomenot 1 485 109 mk (11.7%) sekä painatus-, toimisto-, kuljetus- ym. kustannukset 881 311 mk (6.9%).

Kirjastolautakunnan valvonnan alaiset yritykset. Kirjastolautakunta valvoi seuraavien yleishyödyllisten yritysten ja laitosten saamien avustusten käyttöä: Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan kirjasto, Yhdistys Kirjoja Sokeille, Bragen leikekokoelma ja Kasvatusopillinen kirjasto- ja lukusalisäätiö.

*Lainojen jakautuminen kauno- ja tietokirjallisuuteen aikuisten sekä nuorten ja lasten lainausosastoilla :
Utlånningens fördelning på fack- och skönlitteratur vid avdelningarna för vuxna samt barn och ungdom :
Fiction and non-fiction book issues in adult and junior departments :*

Lainauspiste Utlåningsställe Lending point	Aikuisten kirjallainat Utlåning åt vuxna Issues to adults			Lasten ja nuorten kirjallainat Utlåning åt barn och ungdom Issues to children and young people			Kirjallainat kaikkiaan Boklån inalles Total adult and junior				
	Tieto- kirjallisuus Fack- litteratur Non-fiction	Kauno- kirjallisuus Skön- litteratur Fiction	Yhteensä Summa Total	Tieto- kirjallisuus Fack- litteratur Non-fiction	Kauno- kirjallisuus Skön- litteratur Fiction	Yhteensä Summa Total	Tieto- kirjallisuus Fack- litteratur Non-fiction	%	Kauno- kirjallisuus Skön- litteratur Fiction	%	Yhteensä Summa Total
Pääkirjasto/Huvudbibliote- ket/Main Library	311 313	356 958	668 271	20 686	114 798	135 484	331 999	41.3	471 756	58.7	803 755
Sivukirjasto/Filial/ Branch Library:											
Eteläinen · Södra	31 205	51 838	83 043	5 740	37 096	42 836	36 945	29.3	88 934	70.7	125 879
Haaga · Haga	42 483	78 743	121 226	4 948	56 287	61 235	47 431	26.0	135 030	74.0	182 461
Herttoniemi · Hertonäs	40 639	78 190	118 829	6 673	55 090	61 763	47 312	26.2	133 280	73.8	180 592
Kaarela · Kårböle	11 956	26 115	38 071	2 410	21 672	24 082	14 366	23.1	47 787	76.9	62 153
Kallio · Berghäll	120 344	218 224	338 568	19 399	106 406	125 805	139 743	30.1	324 630	69.9	464 373
Kulosaari · Brändö	12 490	25 170	37 660	1 927	19 278	21 205	14 417	24.5	44 448	75.5	58 865
Käpylä · Kottby	37 773	57 622	95 395	4 515	40 637	45 152	42 288	30.1	98 259	69.9	140 547
Lauttasaari · Drumsö	40 324	70 901	111 225	6 366	40 029	46 395	46 690	29.6	110 930	70.4	157 620
Malmi · Malm	13 726	22 888	36 614	1 696	18 757	20 453	15 422	26.0	41 645	73.0	57 067
Maunula · Månsas	22 353	55 284	77 637	4 437	51 841	56 278	26 790	20.0	107 125	80.0	133 915
Munkkiniemi · Munksnäs	36 195	56 974	93 169	4 289	30 016	34 305	40 484	31.8	86 990	68.2	127 474
Oulunkylä · Äggelby	15 772	38 565	54 337	4 685	46 740	51 425	20 457	19.3	85 305	80.7	105 762
Pakila · Baggböle	7 872	26 886	34 758	1 746	18 628	20 374	9 618	17.4	45 514	82.6	55 132
Pihlajamäki · Rönnebacka	26 801	63 656	90 457	4 546	48 504	53 050	31 347	21.8	112 160	78.2	143 507
Pitäjänmäki · Sockenbacka	15 311	36 806	52 117	4 714	34 269	38 983	20 025	22.0	71 075	78.0	91 100
Porolahti · Porovik	20 554	42 968	63 522	6 340	41 807	48 147	26 894	24.1	84 775	75.9	111 669
Puistola · Parkstad	21 088	22 520	43 608	2 823	40 675	43 498	23 911	27.5	63 195	72.5	87 106
Suomenlinna · Sveaborg	2 242	6 758	9 000	1 213	6 628	7 841	3 455	20.5	13 386	79.5	16 841
Tapanila · Mosabacka	4 692	14 309	19 001	1 627	17 530	19 157	6 319	16.6	31 839	83.4	38 158
Toukola · Majstad	5 598	14 289	19 887	907	7 066	7 973	6 505	23.3	21 355	76.7	27 860
Töölö · Tölö	147 038	233 191	380 229	11 762	100 866	112 628	158 800	32.2	334 057	67.8	492 857
Vallila · Vallgård	39 238	64 977	104 215	3 662	34 847	38 509	42 900	30.1	99 824	69.9	142 724
Vallisaari · Skanslandet	319	846	1 165	139	631	770	458	23.7	1 477	76.3	1 935
Vartiokylä · Botby	23 816	42 436	66 252	4 951	55 264	60 215	28 767	22.8	97 700	77.2	126 467
Vuosaari · Nordsjö	26 439	58 953	85 392	5 435	57 507	62 942	31 874	21.5	116 460	78.5	148 334
Kirjastoauto-os. · Bokbus- avd. · Book mobile	61 606	191 123	252 729	31 267	304 508	335 775	92 873	15.8	495 631	84.2	588 504
Laitoskirjasto · Anstaltsbib- lioteket · Institution Library	45 281	117 976	163 257	1 965	16 791	18 756	47 246	26.0	134 767	74.0	182 013
Yhteensä · Summa · Total of issues	1 184 468	2 075 166	3 259 634	170 868	1 424 168	1 595 036	1 355 336	27.9	3 499 334	72.1	4 854 670

11. Kaupunginkirjasto

*Erikielisen kirjallisuuden lainausta valaiseva taulukko:
Tabell över utlåningen av litteratur på olika språk:
Table illustrating the issues in different languages:*

Lainauspiste Utlåningsställe Lending point	Suomenk. kirjallisuus Finskspråkig litt. Finnish litterature		Skand. kirjallisuus Litt. på skand. språk Scand. litterature		Muunk. kirjallisuus Litt. på utl. språk Foreign litterature		Kaikkiaan Sammandrag Total	
		%		%		%		%
Pääkirjasto/Huvudbibliote- ket/Main Library	577 374	71.8	164 095	20.4	62 286	7.8	803 755	16.6
Sivukirjasto/Filial/ Branch Library:								
Eteläinen · Södra	112 970	89.7	11 303	9.0	1 606	1.3	125 879	2.6
Haaga · Haga	166 763	91.4	11 952	6.6	3 746	2.0	182 461	3.7
Her-toniemi · Hertonäs	165 500	91.6	12 442	6.9	2 650	1.5	180 592	3.7
Kaarela · Kårböle	53 510	86.0	7 000	11.3	1 643	2.7	62 153	1.3
Kallio · Berghäll	445 361	95.9	15 695	3.4	3 317	0.7	464 373	9.6
Kulosaari · Brändö	43 321	73.6	12 788	21.7	2 756	4.7	58 865	1.2
Käpylä · Kottby	128 415	91.4	8 686	6.2	3 446	2.4	140 547	2.9
Lauttasaari · Drumsö	117 690	74.7	35 144	22.3	4 786	3.0	157 620	3.2
Malmi · Malm	54 762	96.0	1 961	3.4	344	0.6	57 067	1.2
Maunula · Månsas	128 969	96.3	3 958	3.0	988	0.7	133 915	2.8
Munkkiniemi · Munksnäs	100 954	79.2	21 756	17.0	4 764	3.8	127 474	2.6
Oulunkylä · Äggelby	99 119	93.2	5 615	5.3	1 028	1.5	105 762	2.2
Pakila · Baggböle	53 980	97.9	917	1.7	235	0.4	55 132	1.1
Pihlajamäki · Rönnbacka	137 461	95.8	4 323	3.0	1 723	1.2	143 507	3.0
Pitäjänmäki · Sockenbacka	85 989	94.4	4 402	4.8	709	0.8	91 100	1.9
Porolahti · Porovik	105 162	94.2	5 120	4.6	1 387	1.2	111 669	2.3
Puistola · Parkstad	83 898	96.3	2 351	2.7	857	1.0	87 106	1.8
Suomenlinna · Sveaborg	16 728	99.3	100	0.6	13	0.1	16 841	0.3
Tapanila · Mosabacka	37 938	99.4	154	0.4	66	0.2	38 158	0.8
Toukola · Majstad	26 635	95.6	1 054	3.8	171	0.6	27 860	0.6
Töölö · Tölö	407 401	82.7	62 451	12.7	23 005	4.6	492 857	10.1
Vallila · Vallgård	135 076	94.6	6 279	4.4	1 369	1.0	142 724	2.9
Vallisaari · Skanslandet	1 935	100.0	—	—	—	—	1 935	0.1
Vartiokylä · Botby	119 913	94.8	5 796	4.6	758	0.6	126 467	2.6
Vuosaari · Nordsjö	140 777	94.9	6 100	4.1	1 457	1.0	148 334	3.1
Kirjastoauto-os. · Bokbus- avd. · Book mobile	529 823	90.0	49 543	8.4	9 138	1.6	588 504	12.1
Laitoskirjasto · Anstaltsbib- lioteket · Institution Library	164 443	90.3	15 848	8.7	1 722	1.0	182 013	3.7
Yhteensä · Summa · Total of issues	4 241 867	87.4	476 833	9.8	135 970	2.8	4 854 670	100.0
	1972 4 033 855	87.4	452 372	9.8	128 629	2.8	4 614 856	100.0